

Основи господарського права України

Загальне поняття господарської діяльності і господарського права України

Під господарською розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Господарська діяльність може бути:

- 1) підприємництвом - здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання суб'єктами підприємництва (підприємцями) прибутку;
- 2) некомерційною господарською діяльністю - здійснюється без мети отримання прибутку.

Сферу господарських відносин становлять: - господарсько-виробничі відносини, тобто майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності;

- організаційно-господарські відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю;

- внутрішньогосподарські відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами (ст. 3 ГКУ").

Сферу господарських відносин регулюють норми господарського права, які являють собою систему, встановлену чи санкціоновану державою, що є змістом Конституції України, Господарського, Цивільного та інших кодексів, законів України, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів, інших підзаконних актів та міжнародних угод України.

Предметом господарського права є господарські та інші тісно з ними пов'язані суспільні відносини. Господарське право залежно від предмета правового регулювання поділяється на:

- публічне, норми якого регулюють організаційно-господарські відносини, а також питання взаємодії державних органів і установ із господарюючими суб'єктами;

- приватне, норми якого регулюють відносини, що виникають між суб'єктами, які здійснюють комерційну та некомерційну діяльність.

Методами господарського права є прийоми і способи впливу господарсько-правових норм на суспільні відносини у цій сфері, впорядкування їх, стосовно цілей і завдань господарсько-правового регулювання.

Господарському праву притаманні наступні методи:

- дозвільний - суб'єктам господарювання дозволено все, що не заборонено законом;
- владних розпоряджень - суб'єкти господарювання зобов'язані виконувати управлінські вказівки компетентних державних органів;
- диспозитивний - суб'єкти господарювання є рівноправними і самостійно визначають межі договірних відносин із контрагентами;
- заборон - суб'єкти господарювання зобов'язані утримуватися від порушення норм, які визначають небажану поведінку і передбачають адміністративну, кримінальну чи інші види юридичної відповідальності за їх порушення.

Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання

Правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави (ст. 5 ГКУ).

Конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять:

- право власності українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах їхньої компетенції. При цьому, суб'єкти господарювання не повинні використовувати свою власність на шкоду людині і суспільству (ст. 13 Конституції України);

- право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону;
- забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення використання власності на шкоду людині і суспільству;
- право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності (ст. 41 Конституції України);
- економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва (ст. 15,42 Конституції України);
- забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання виключно законом;
- забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України (ст. 50 Конституції України);
- забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів (ст. 43 Конституції України);
- взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України).

Суб'єкти господарювання та інші учасники відносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у межах встановленого правового господарського порядку, додержуючись вимог законодавства України.